

ԼՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Տարեկան գինն է 440 դր. 1
Վեցամսեայ ,, 75 ,,
Մեկ ժամուցումը տողին 5 դր. 1
Մտարագրութիւնները կանխիկ են:
Տարագրութիւնները ամեն ամսայն 1 թ
եւ 15 թն կը սկսուին:

Դուրս երթալիք լրագրութեան համար
ծախքը տուողին վրայ է:
Կրօնական վերաբերեալ հարցի կամ ար
եւ իցէ գրութիւն երթագրին պիտի
ուղղուի. եւ ասանց համար ծախք
քը իրկողին վրայ է:

Ա.Օ.Դ.
Երկու շաբթի օրը Մեծերոցի տունին
պատճառաւ լրագրոյս սպարանը գոյ
ըլլալով՝ հրատարակութիւնը օր մը եւս
մնայ:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ
ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒԹՅՈՒՆ 3 ՕԴՈՍՈՍ

Հարաւային Իտալիոյ վիճակը օրէ օր
լաւնալով վրայ է: Հախաւակարէմ կող
մը կը տկարանայ և Պոլսական հրո
տակները ամեն տեղ կը յաղթուին: Կա
բօրի անկեալ Պրանչիսկոս թագաւորին
զորքերը վերջապէս աւազակութեամբ բան
մը չկրնալով շահիլ՝ խուճի խուճի Իտա
լական իշխանութեան կը ներկայանան և
հնազանդութիւն յանձն կանուեն:

Երկու պատական զորապետ Բու
էզ անուն քահանայ մը որ Հոռոմէն Կա
բօրի զացիք էին ապստամբութիւն նիւ
թէրու համար, ձերբակալ ըլլալով, առ
ջի երկուքը արտուրեցան և քահանայ
այ զատաստանի մատուցաւ:

Իտալական լրագիրները կը ծանուցա
նեն թէ Կարօլի արքայախոսոսին վայ
ալ կասկած ըլլալով, Կարօլէն հեռանա
լու հրաման եղեր է իրեն:

Հոռոմէն իտալական Բերուէլէրանձա
լրագրին գրուած նամակ մը կը ծանուցա
նէ թէ Պապին հիւանդութիւնը օրէ օր
ծանրանալու վրայ է: Որքերն ուռեկէ և
ձրան խոշոր վերքեր բացուելէ զատ, այս
օրերս մարտիկ մ'ալ գալ սկսեր է վրան,
որով ժամէ 'ի ժամ մեռնելու վտանգի մեջ
է: Իր բժիշկը՝ Տաբօր Բարբիլը հաս
տատե թէ հազու երեք ամիս կրնայ սպ
ըլլ: Թեպէտ անկողին ինկած չէ, բայց
նստած տեղէն ելնելու կարողութիւն չու
նի, անանկ որ եթէ կաւրով տեղ մը եր
թալ պէտք ըլլայ, պատարակով տեղէն
կը վերջնեն ու կը սանին կաւրը կը դը
նեն եղեր:

Կարօլիաները որոշել են որ Պապը
վերանայնելու ըլլայ նէ, իր մահը ծանու
ցանելէ առաջ յաջորդը ընտրեն: Կարկայ
թէպէտ սուրբ կանոնաց ղեմ է, բայց
կարօլիաները արդէն կրնալ մը ստորա
գրել տուած են Պապին, որ արտօնու
թիւն կուտայ իրենց՝ յիշեալ կանոնները
զանց ընելու:

Կրկնոր Ժ.Օ. Պապին հիւանդու
թիւնը մեռնելէն ետքը իմացուցաւ:
Պիոս Թին մահն ալ յաջորդին ընտրուե
լէն ետքը պիտի իմացուի:

Գաղղիոյ լրագիրները Հոռոմի գաղ
ղական զորաց հրամանատար Այոն գը
րապետին և Պապին պատերազմական
գործոց պաշտօնեայ Մերոս կարգիտային
մեջ պատահած ծանր վէճ մը կը պատմեն:
Պապական զինուոր մը Գաղղիացի
զինուորի մը հետ կողմ մը պատճառաւ
կռուելով՝ Գաղղիացին կը դարձուի:
Հաստատեալ պայմանադրութեանց հա
մեմատ պապական զինուորը Գաղղիական

իշխանութեան ձեռքը տրուել պէտք ըլլալով
Պապը և իր արտաքին գործոց պաշտօնեայ
Միթօնէլի կարգիտալը հրաման ըրեր են որ
Հոռոմիցի զինուորը դադարեցան իշխա
նութեան յանձնուի դատուելու համար:
Ի այց պատերազմի պաշտօնեայ Մերոս
կարգիտալը չէ ուզեր յանձնել, և ան
ձամբ Այոն զորապետին երթալով՝ Ս.
Կարօլէն կայսեր դաշող խօսքեր ըրեր է:
Օրապետը բարկանալով սաստեր է պա
նի որ լաւ է, և աւելցուցեր է թէ եկե
ղեցականի հաղուստ ունենալուն համար
իր վրայ ձեռք չլինցուներ, միայն բարո
յապէս կ'ապուովէ զինքը: Միանգամայն
մեծամարտութեան հրաւիրել է զանի:
Կարգիտալը յանձն չէ աւեր մեծամար
տութիւնը: Օրապետն ալ հաստատ
կեցեր է ըրած թշնամեքին վրայ: Յետոյ
խուճի մը Գաղղիացի զօրք ղեկելով՝ Հը
ռոմիցի զինուորը պապական զօրաց բա
նակին մեջէն բռնի ձերբակալ ընել ար
ւեր է:

Եւրոպոյի ազատամիտ լրագիրներն
ընդհանրապէս կը կարծեն թէ այս անգոր
հարկաւ պիտի չափաւորէ Գաղղիոյ ու
Հոռոմի արքունեաց մեջ եղած յարաբե
րութիւնները:

Մահաւանի մէկ քանիին ըրած խոր
հրահանգութիւնները:

«Մերոս կարգիտային պաշտօնե ձրգ
ուրը բաւական կըլլար անշուշտ Գաղ
ղիոյ պատիւը թշնամեքէ առատ պահե
լու, կրտ Օլիւիոն Կաթիօնայ լրագիրը,
բայց ապագային մեջ ալ պահպանելու
բաւական կրնայ ըլլալ: Թէ որ Պապը
ընդդիմամարտ կողմնակցութեան արդե
ցութեանը ներքէն նէ, Մերոս կ'որդի
նալն է միայն նոյն մոլորեանը, անողքեկ
և ձեռնբեց կողմնակցութեան երեւիտ
խանը:»

Քոնսթանթնուպոլիսէ լրագիրն ալ հե
տեալ ծանր կ'ապստամբութիւնը կը դա
տարարտէ վերաբերեալ անգոր:

«Արագոյր պատուեցաւ: Եւ այ
տու հետեւ անհար է երկուրը: Մերոս
կարգիտալը կրնայ սաստիկութեամբ իր սր
անի դարձնելը յայտնեց: Եւ մէկը խա
ուիր այսու հետեւ: Ենթոյ կուսակցու
թեանց և յետագայ կողմնեց այս եռան
գուն գործակալին համար ինչպէս կրօնի և
կաթոլիկութեան վրայ է, բայց իրօք ա
նողքեկ ատրութիւն մըն է Իտալիոյ
ազատականութեանը և ազատարար ազ
գին (Գաղղիոյ) ղեմ: Ինչ է հաստատ
եալ դաշնադրութիւնը և Պապին հրա
մանը Պ. Մերոսի համար — Ալիւն:
Պ. Մերոս ոտքին տակն առաւ իրա
ւունքը, ոտքին տակն առաւ իր Տիրոջ
հրամանը: Թէ որ այս յանդուզն փորձը
յաջողէր, թէ որ Այոն զորապետը հոն
չըլլար, Ս. Հօր ազատութիւնը լինցեր
էր: Պիոս Թ. Պ. Մերոսին զերի պի
տի ըլլար: Են ժամանակը Հոռոմի վե
ձակը ինչ կըլլար: Թէ որ Պ. Մերոս
իր ժպիհը յախճախութեանց մեջ չար
գիրուէր, Ս. ատիկանի պարտը Գաղղիոյ
ղեմ դաւադրութիւններու ժողովնաւոր
հնոց մը պիտի ըլլար և Հոռոմ ալ ձեմա
րիտ Քոստանթնուպոլիսէ մը:»

Հոռոմի կաւալարութիւնը ոչ միայն
պաշտօնե չձգեց Պ. Մերոս կարգիտալը,
այլ և կրնել թէ անոր վարձուեքին հա
ւանութիւն տուած է: Եսոր սպառնոյն է
հեռուեալ գեպը, որ վերաբերեալ անցքն
քանի մը օր ետքը արտահայտեց է: Գաղ
ղիացի զինուոր մը նորէն արտական զինուորի
մը հետ կուուի թաւուելով սրոյ հարուած
մը կուտէ և վերաբերեալ պապական
զօրաց հիւանդանոցը կը տարուի: Հի
ւանդանոցին բժիշկը գաղղիական իշխանու
թեան իմաց կուտայ, որ անմիջապէս մարդ
կրկնելով վերադարձաւ զօրակալը կուտէ:
Ես բանը Մերոս կարգիտալը լսելով իս
կոյն բժիշկը հիւանդանոցէն կը ձապէ՝ օ
տար իշխանութեան մը տեղեկութիւն տը
ուած ըլլալուն համար:

Իտալական լրագիր մը կը պատմէ թէ
վախճանեալ Քապուր կոմսին վերջին վայր
կեաններուն ներկոյ գտնուող և վերջին
թոշակն անոր մատակարարող Բէն Ժաք
(Հայր Յակոբ) անուն քահանայն Հոռոմ
կանչուելով, առաջարկուեր է իրեն Ս.
Ժողովին կողմէն որ Քապուր կոմսին ար
ձակում տարուն և վերջին թոշակ մատա
կարարելուն պատճառներն ու պարագա
ները բացատրէ: Քահանայն յայտարա
րութիւն ըրեր է Պապին թէ չկրնար խոս
տովանութեան գաղտնիքը երևան հանել:
Եսոր վրայ քահանայն Ս. Պրանչիսկոսի
վանք տարուեր, հաւատարմութեան ատ
եանին մատուեր է հարցաքննուելու հա
մար:

Ես իրողութիւնը սաստիկ դժգոյթ
պատճառեր է Հոռոմի ժողովրդեան:

Ենթոյ խորհրդարանը լատ. օգոս
տոս 6 ին դոցուեցաւ: Ես առթիւ
թագու հին ատենարանութիւն մը ըրած
է, որուն մեջ կրտ թէ օտար տէրու
թեանց հետ Կաղղիոյ յարաբերութիւն
ները դահազուելու վիճակի մեջ են: և կը
յուսայ որ Եւրոպոյի խաղաղութիւնը կը
չարեւանի: Կանոնապէս կը յուսայ որ Ե
սորեստանի մեջ ալ խաղաղութիւն ըլլալու
վիւ պատահեաւ:

Շիտի թագաւորը յուլիս 26 ին Փա
րիզ հասաւ, և անմիջապէս Սէն Բըր
գանց կայսեր հետ տեսնուելու:

Իրուսիոյ թագաւորին Փարիզ երթա
լու դիտարարութիւնն ալ կ'ստուգուի:

Լոնտոնցի օգոստ. 5 թուով եկած
հեռագրական լուր մը կը ծանուցանէ թէ
Եմբրիկայի Միացեալ նահանգաց կառա
վարութեան ղեմ ապստամբող հարաւա
յին նահանգաց զօրքերը մեծ յաղթութիւն
մը ըրեր են հիւսիսականաց ղեմ, որոնք
ջերուցան եղեր վախեր են 2000 մեռեալ
ու վերաւոր և շատ զէնք ու թնրանոթ
թողով:

Բեքրապուրի մեջ դաւադրութիւն
մը երևան ելաւ Այսեր և իր ընտանեա
լը գեմ պատրաստուած: Ես զաւազ
ութեան գրեւ ի եղեր է Օտերակուտի ան
գամ մը, և նպատակն է եղեր Այսերն ու

իր ընտանիքը անցայտ ընել և սահմանադ
րական կառավարութիւն հաստատել
Ռուսիոյ մեջ: Երկու ազնուական տիկ
նայք այս դաւադրութեան մասնակց ը
լլալով արտուրեւ են:

Այսպէս լուր կուտան թէ Լ առ
պեր զօրապետը Այսեր տեղակալ և Լ. Ե.
հաստանի ընդհանուր կառավարիչ ան
ւաներ է:

Գաղղիացոց Ս. Կարօլէն կայսրը
իւր բանակի օգնական Սոմթէպէլը օգ
րապետը Ս. Պիոս կը ղեկ Օգոստոս
փառ Ինքնակալին դահակալութիւնը շը
նորհաւորելու:

Իրուսիոյ թագաւորն ալ իր բանակի
օգնական Ա. կիլիէն զօրապետը Ս. Պիոս
կը ղեկ նոյն պաշտօնով:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մեցեալ հինգշաբթի Օգոստոսի փառ
Ինքնակալը թօփ գարուի պայտը եր
թալով, հոն պահուած բոլոր հնութիւն
ներն ու մատենարանները աչքէ անցուց:

Երկու շաբթի օրը Սոլոսո—Ալա
քիայն եկած պատգամաւորները օգոստոս
փառ Ինքնակալին ներկայանալով, Քու
զա պէյին կողմնէ գրուած նամակ մը
Կարին կայսերական վեհախառութեան
մատուցանելու պատիւ ունեցաւ:

Օգոստոսի փառ Ինքնակալը սիրալիք
ընդունելութիւն մը ըրաւ յիշեալ պատ
գամաւորներուն, և առաջին կարգի Մե
ճիտի պատուանշան շնորհեց անոնց գրուե
կող Պալէ զօրապետին:

Իտալիոյ տէրութեան և Տաճիսա
տանի մեջ հաստատուած առևտրական
դաշնադրութեան առթիւ՝ օգոստոսի փառ
Ինքնակալը առաջին կարգի Մեճիտի
պատուանշան շնորհեց Իտալիոյ տէրու
թեան պաշտօնեայ նախագահ և արտաքին
գործոց պաշտօնեայ Ռիքարդի սեպուհին:

Կոյն պատուանշանին պատգան կար
գերը շնորհեց նոյն տէրութեան տասնի
չափ պաշտօնատարներուն:

Օգոստոսի փառ Ինքնակալին հրամա
նաւը Թանգլանթի և Երզրուութեան
ատենաներուն իրարու հետ միանալով
կազմուած բարձրագոյն Ատենը երեք
հաստուածի բաժնուեցաւ, որոց ամեն մե
կուն անդամներն են՝

- 1. ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՀԱՏՈՒՄԾ
Ա սեմ. Իթհէմ փաշա, Ա Էճիհի
փաշա, Թահիր Էթէնաի, Թեմիշիզ պէյ,
Րիզա Էթէնաի, Արիֆ Էթէնաի, Բուֆ
պէյ:
- 2. ՕՐԵՆՍՒՐԱԿԱՆ ՀԱՏՈՒՄԾ
Ա սեմ. Մէհմետ Կուրի փաշա,
Իթհէմ փաշա (հանդուցեալ Ինքնակա
լին փեսայները), Մէհմետ Նեմիշ պէյ,
Բհէտ Նեմիշ Էթէնաի, Սայիտ Է
թէնաի:
- 3. ԳԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ՀԱՏՈՒՄԾ
Ա սեմ. Մահմետ Նէյսի փաշա

(Հանրապետական Ինքնակառուցման) Մասին
Թարգմանք, Աճեցող և Երկար Երկար
Իրականություն, Մեծամասին Երկար

Այսպիսով համարում
Փարսիկ նահանգի ղեկավար Մեծամասին
Մեծամասին ղեկավար Մեծամասին
Մեծամասին ղեկավար Մեծամասին

ԱՉԳԱՅԻՆ

ԵՐՈՒՍԱԳԵՄԻ ԽՆԿԻՐԸ

Ս. Երուսաղեմի Ասորի-արքայական
ընտրությունները դժբաղդարար աղբյուր
յին ծանր խնդրի մի կերպարանք առնել
ով, աղբյուրի Մասնատարությունների յայտ
նի և ծածուկ թշնամիներ առկա գտան
նայն իսկ Մասնատարություններ խնդրի
տակ ձգելու, և անոր ելույթները դեմ
մարտնչելու: Երկրի Արծաթե Կրակներ
ընտրություններ և անհարգելի դրվելով ներսն
ու դուրսն մեկը Արծաթե իր շահն մեր
սեպորդ ինքնակառուցման կողմ
դիմակ մը երևան անցողից, միւսը օտար
ուղևոր և օտար սկզբամբ, բայց երկու
քրն ալ մի և նոյն նպատակաւ Մասնա
նախարարները դատարաններու ձեռք դար
կեր են: Իրենց կրօնական սկզբունքները
ազգին կրօնական սկզբունք տեղը դնելով
աղբյուրի Մասնատարություններ անոնց հա
մաձայնակցները կը ձգեն, և չեն կրնար:
Մենք ալ կը հաստատենք թէ չլիտի կը
նան: Պ. Չամբարձումի կրօնական
սկզբունքներն արդէն ծանօթ են ալ
զիս բոլոր ողջամտացը: Միւսին այն է կա
թողիկոսական սկզբունքներն ալ յայտ
նի են որ մեր չեն և չեն ալ կրնար ըլ
լալ: Երկուքն ալ գրածներն ու չի ու
շով կարգադրող մեկն կրնայ հասկնալ
որ ասոնք Իսթաբուլական հայութիւնը
հռոմեական տեսութեամբ կը նկատեն,
և մեր աղբյուրի աւանդութիւնները կար
գերն ու կանոնները հռոմեական կրօնին ա
ւանդութեանցը, կարգայն ու կանոնացը
չեն կերպով մը կը շփոթեն: Ըստնց հա
մար Ս. Երուսաղեմի Հայոց Ասորիար
քը Մ. Երուսաղեմի կամ Մ. Երուսաղեմի
Թարգմանք արքայական կամ ձիւր իրեն
րուն մեծաւորն տարբերութիւն մը
չունի, և Ս. Յակոբեանց միաբանութիւ
նըն ալ քարոզչներու կամ ձիւր իրեն
րուն ընկերութիւն մըն է, մի և նոյն սկզբունք,
մի և նոյն կանոններու, մի և նոյն Մասնա
նախարարութեան վայ հիմնուլ:

Մեր հաստատելու կը ջանայ թէ մեր
աղբյուրն Ս. արքայութիւնը բոլորովն Ար
նական է. յայտնի սուտ. միւսը կը ջանայ
հաստատելու թէ Մասնատարություններ
աղբյուրի Արծաթե սկզբունք և ժողովո
րեան կարծեացը համաձայն չէ, փոխանակ
ընելու թէ իր Արծաթե սկզբունքն ու
կարծեացը համաձայն չէ. յայտնի սու
տաւ: Եւ վերջապէս երկուքն ալ եզրա
կացութիւնը հոս կը հասնի թէ Մասնա
մասնատարություններ պէտք է աւրուի, կամ
գոնէ փոխաւերով տեղը կրկնական սա
մանապարտութիւն մը չնուի և ազգը վանա
կան միաբանութեան մը պէս կառավարուի
իբրև լի կրօնական ընկերութիւն մը:

Երկուսի ձիւր իրենց գրութեան
մը դեմ ընդհանուր ազգին խղճմանքը
կը բողբէ: Չճարիտ հոյ մը չկրնար եր
բէք ընդունիլ այսպիսի նոր և օտար դը
րութիւն մը: Երկու ամենայնիւ ենթար
կելով թէ աղբյուրի Մասնատարությունն
ընտրությունները երկու և անոր աղբյուր
ուղևորն ու սկզբունքը դեմ օտար ուղևոր
օտար սկզբունքներ մեզի ընծայել ուղղ
օրէնադէմները կամ ուղղութեամբ չեն
կարգացած մեր Մասնատարություններ, և
կամ ազգին իրաւանցը, կարգացը, սովո
րութեանցը և արտօնութեանցը քաջ ծա
նօթութիւն չունին, արժանի կը համարենք
համառօտի հասկնալով նախ թէ ինչ
է աղբյուրի Մասնատարություններ, ինչ
են անոր արամադութիւնները և ինչ
սկզբունք վայ հիմնուլ են: Երկուսը
թէ ինչ է Ս. Երուսաղեմի Ասորիար

քրն ու միաբանութիւնը, ինչ յարաբե
րութիւններ ունին ազգին հետ և ինչ
փոխադարձ իրաւունքներով Երկու ու
նոյն Երկու կարգուած են իրարու հետ
հին ժամանակներէ ի վեր: Երկուսը, թէ
ինչ է ներկայ վեճին պատճառը, ո՞վ
են այս վեճն յարուցանողները և ինչ
նպատակ կամ դիտում ունին:

Ար յուսանք որ այս քրն մը կետե
րուն բացատրուիլ միայն բառական կր
քը խնդիր պարզելու և աղբյուրի Մաս
նատարություններ դեմ եղած յարձակում
ներուն անհրաժեշտութիւնը կամ մանաւանդ
անտեղութիւնը յայտնելու: Ուստի մը
սինքր նախ քննել թէ ինչ է աղբյուրի
Մասնատարություններ, ինչ են անոր ար
րամադութիւնները և ինչ սկզբունք վա
րայ հիմնուլ են:

Ե

Հայոց ազգն իր թաղապարտութիւն
ըն վերջն անգամ կորսնցնելու և օսան
եան մեծագոր տերութեան բարեբար հո
վանիին ներքե պատասպարուելն տես, իբր
Պ. Պօլս մարտաբար Օսմանեանց ձեռ
քրն անցաւ: Պ. Պօլսը Հայոց Ասորի
արքայութիւնը հաստատուեցաւ: Ասորի
արքայութիւնը իշխանութիւնը որ Ս. Դուռը
չտրհած է լի քաղաքական իշխանութիւն
մընէ Հայոց ազգին համար: միայն թէ
Ասորիարքը եկեղեցական մը մանաւանդ
եպիսկոպոս մը ըլլալ սովորութիւն և կա
նոն ըլլալով, միանգամայն Պ. Պօլսը վե
ճակին առաջնորդն է. ուստի քաղաքակա
նապէս ազգին գլուխն ըլլալէ զատ՝ կրօ
նապէս ալ գոնի կը ներկայացնեն տերու
թեան առջե. բայց ինչպէս որ ըսինք
իր պատմաբանական իշխանութիւնը կամ
պաշտօնը լի քաղաքական և անով կը
խէ Տաճկաստանի բոլոր և ուստի քաղաքական
հայոց վայ: Իսկ կրօնական իշխանու
թեան կամ եկեղեցական իրաւասութեան
մասին՝ հաստատ է Տաճկաստանի միւս վե
ճակաւոր արք եպիսկոպոսներուն: միայն
քաղաքական իշխանութեամբ կը դերա
զանցէ զանոնք և անոնց ալ վայ կը լինէ:

Ազգը ի վերջոց հետե իր Արքայութե
կոնն ու առաջնորդները ինք ընտրելու հա
նոն ունենալով, Այսպիսով բարեխնամ
կառավարութիւնն ալ ձեւացած ու վա
ւերացուցած է ազգին այս իրաւունքը:
Հետեւաբար պատմաբան ընտրութիւնը ազ
գին ձեռքը յանձնուեալ է, իրեն վերապա
հելով միայն հաստատու կամ վաւերա
ցրելու իրաւունքը:

Երկու կերպով կրնորուել և կրնորը
ւն մինչև այսօր ազգին Ասորիարքները:
Միայն ազգին այս իրաւունքը կարգի մը
կամ կանոնի մը ներքե չըլլալով, ընտրու
թիւնները անկարգ և շատ անոյամ ապա
րկնաւոր կերպով կը ըլլային: Մանաւանդ
հին ժամանակները ազգին իրաւունքը քա
նի մը եւեկեկ անձանց ձեռքը անխորտա
ըլլալով, անոնք իրենց հաճոյքը համարա
կը գնէին կը վերջնէին ազգին Ասորիար
քը: Երկու անգամ մէկ անձ մը իր քա
ղաքական ազդեցութեան կամ հարստու
թեան ու ժողով Ասորիարքը կը փոխէր՝ չու
ղածը հանելով և ուղածը տեղը դնելով:
Երկու գրութեամբ պատմաբանական իշխա
նութիւնն ալ բնականաբար քանի մը ան
ձանց ձեռքն էր, որոնք ազգին անուշով
ամեն բան իշխանաբար կը տնօրինէին, և
Ասորիարքը գրեթէ միշտ անոնց կողմին
դերի եղած էր: Երկու ժամանակները Աս
րիարքական իշխանութիւնն ալ աւելի ըն
դարձակ և պատմաբանատուութիւնն ալ
խիտ սահմանաւոր ըլլալով, Ասորիարքը
կամ անոր ձեռք մեծամեծները վճա
բար կը կատարէին իրենց ամեն ուղածը:
Չեմեղու, բանտարկելու իրենք բացար
ձակ և ուղղակի իշխանութիւն ունենալէ
զատ, տերութեան ձեռք ալ առանց քրն
նութեան և առանց դատաստանի մարդիկ
կարծողէին կամ արքունի նաւարանը ջը
մահ շլթալիս թանաքութեան կը
դրէին: Երկուսով թէ՛ Ասորիարքը և
թէ՛ ազգին մեծամեծները անարկու էին
ժողովրդեան, և մեկը չէր կրնար համար

ձակի անոնց առջև խօսելու, ոչ ալ ազ
գային կամ անձնական իրաւունք մը պաշտ
պանելու:

Արքայութե ազգային կարևոր խնդրոց
կամ Ասորիարքական ընտրութեանց հա
մար Պօլսը երևելի եկեղեցականներն ու
արհեստագործ գլխաւորները ժողով կը
հրահարուէին: Բայց կործինք յայտնելու
համար չէր, այլ մեծամեծ անխորտաւոր
վեճին ու որոշումն անխորտաւորս անխա
ծութեամբ ընդունելու համար: Պ. Պօլս
անոր որ իր կարծիքը յայտնելու կամ զի
տողութիւն մը ընելու համար ձեռք
Երկուսը կամ արքունի նաւարանը բան
տարկուիլ էր այնպիսի յանդուրժեան
մը պատիւը:

Արծաթե սկզբունքն ալ որոշումը նոյն
մեծամեծներուն կամքն ու հաճութեամբ
ըր կը ըլլար. անանկ որ Ասորիարքը իր ե
կեղեցական իրաւասութեան ալ տեղը չէր:

Արքային եկեղեցեաց, վանքից և
ուրիշ որ և է հաստատութեանց մատա
կարարութիւնն ալ նոյն մեծամեծաց ձեռ
քրն էր, և մեկը կարող չէր անոնցմէ հա
շու պահանջելու:

Չենք կրնար ուրանալ որ այն երևելի
անխորտաւոր մեջ բարի և ազգասէր ան
ձնք պակաս չեն եղած որ մեծամեծ բա
րեբարութիւններ ու շնորհներ ըրած են
ազգին. բայց նոյնպէս չենք կրնար չտատ
վանիլ որ անոնց մեջ անխիղճ և ազգին վը
նաս հասցունող անձնք ալ գոնուած են
երբեք:

Երկու անկարգ վեճակի մը կամ իշխա
նութեան մը համար ազգին ընդհանուր
թեան դադարաւորն համաձայն էր կրնա՞ր
ընել Մեծամասին հետ: Արքայութե: Ար
նա՞ր ընդունիլ թէ այսպիսի իշխանու
թիւն մը կամ վեճակ մը ազգին ընտրու
տուող ազգին կրօնատարութիւնը կամ
բարեպաշտութիւնն էր, և ոչ բանու
թիւնը, ասն ու սարսափը:

Երկու վեճակը շարունակեց մինչև ա
կէջ գրեթէ 20 տարի առաջ:

Թանգալանքը հաստատուեցաւ, անձ
նական աղաւտութիւնը ապահովուաւ, վեր
ջապէս բանութիւնը վերջու, և այն օրէն
ազգն ալ իր իրաւանքը տեղ ըլլալ սկաւ:

Երկուսն էտե դադարեալ լի անխա
տանութեամբ մարդ արտօնել կամ ար
քունի նաւարանը դիտել: Միմիւսու
թեան դուռները կոցելու համար բարե
խնամ տերութիւնը քննութիւն և գա
տաստան սահմանեց պատմաբաններ
րուն կողմն անխառնակ անձանց վայ,
և այն օրէն անխորտաւորն բանագործին
լուծը վերջու ազգին վայնէ: Երկուս
հետե ամեն մարդ իր բարեբարութեան ու
անձն կան արժանեաց չարժանազան յար
գանքն ու անհաճութիւնը վայելելու վը
ճակին մեջ մտան:

Բարեխնամ տերութիւնը ազգա
յին ժողովով արքայութեան կանոնաւոր հիմ
նը տալ, Ասորիարքին իշխանութիւնը
չարժանաւորել, և ազգին իրաւունքը ապա
հովցրելու ուղևոր յատուկ հրովար
տակաւ արտօնութիւն շնորհեց երկու
ժողով հաստատելու, Արծաթե և Քա
ղաքական, որոնք պատմաբաններ նախապ
հութեամբ աստեան կարծելով մեկը
ազգին կրօնական գործերը, միւսն ալ աշ
խարհական գործերը սկան տնօրինել:

Երկու երկու ժողովները տերութեան
հրովարտակին արամադութեանցը հա
մեմատ ընդհանուր ժողովով կրնորուե
լին. ընդհանուր ժողովն ալ կը բարկանար
ազգին բարձրաստիճան եկեղեցականներն,
անխորտաւորն և արհեստագործ կողմն
ընտրուած երեսփոխաններն: Ս. Դուռը
վերջու լի աւանդութեանց ճշդիւ գոր
ծարարութեանը համար սա ապահովու
թիւնն ալ աւելցուց, որ Ասորիար
քին գրած ու Ս. Դուռը զրկած խըն
դիրները չնմուտնիլ մինչև որ պատմաբ
անական կը ըլլայ ըրով Քաղաքական ժո
ղովին կողմն ալ գրողն ալ չունենէ:

Երկուսն էր անուշուի, որ Մասնա
նախարարական կանոնադիրը չնմուտնէ շատ ա

ռաջ Մասնատարութեան հիմն դրուած
էր Ազգին մեջ կոյտերական բարեխնամ
տերութեան շնորհիւ:

Արծաթե սկզբունքն ընդհանուր ժողով
մը կար, բայց ընտրութիւնը անխորտա
ւոր պով էր: Արքայն սուրբ կը ժողովէր,
բայց անխորտաւոր կերպով. դպրոցները, հի
ւանդանոցը, անանկները կը հողացուէր,
բայց անխորտաւոր, բայց անխորտա
ւոր կը անտնօրինէր, բայց անխորտա
ւոր պով: Մասնատարութեան կանոնադիրն ու
ընդ բան չըրաւ, բայց միայն բարեխնամ
տերութեան շնորհած արտօնութիւնները
կանոնաւորապէս գործարարելու և ճշդիւ
իրենց նպատակներ ծառայեցրելու եղա
նակը որչեպէ: Երկուսը շատ հարկաւոր էր
ընելը, վասն զի քանի որ Քաղաքական
Քաղաքական ժողովը կարծութեան և
ընտանիք որոշ կանոններու ներքե դրուած
չէր, եղած ընտրութիւնները քանի մը
անձանց հաճոյքին համեմատ կը կա
տարուէին, և ժողովը անտնօրինելու մեծ
մատուց մեկ կամ քանի մը երևելի ան
ձանց կողմնակիցները կամ արքանեակներն
էին: Երկու ազգին մեջ արտօնելը, դժ
գոհութիւնը և վեճերը պակաս չէին:

Վսեղ զատ, քանի որ ընդհանուր
ժողովը մեջ ժողովուրդը ներկայացրող
անտնօրինելու ուղղակի ժողովրդեան կողմն
չէին ընտրուէր, և հետեւաբար ազգային
կարծութիւնը ժողովրդեան կարծեաց և կա
մայ ճշդ ներկայացուցիչը չէր, կամ գո
նէ այս երաշխաւորութեան գուրի էր,
աղբյուրի կարևոր խնդիրներու մեջ ժող
վուրդը իրաւունք կունենար բողբ բա
նալու, և շատ անգամ ալ քանի մը ան
ձնք իրենց կամքը յաւաք տանելու հա
մար փորձներն քանի մը հարկու մարդ
կը ժողովին ու Ասորիարքայան լեզուն
ով ազգին անուշուր կը սրտաչափէ և
ընդհանուր ժողովը որոշումը իրենց ու
ղած կողմը կը դարձունէին: Մասնատա
րութիւնը այս անկարգութեանց առաջըր
առած է ընտրութեան իրաւունքը ընդ
հանարքներով, որն որ առաջ քանի մը
Ինտանցներու տրուած, անոնց մեկ քանի
երևելիներուն ձեռքը կը կատարուէր՝ ա
ռանց իսկ զի տերութեաննոյն Ինտանցներուն
մեծագորն մտին:

Երկուսն էր անուշուի որ Մասնա
նախարարութիւնը Մեծամասին բաժնի պէս
նոր գրութիւն մը և այն նոր գրու
թեան կանոն մը չէ: Թէ՛ որ նոր գր
ութիւն մը կայնէ, բարեխնամ տե
րութեան շնորհած վերջու յարմու
թիւններուն մեջ է, որոց համար ազգը
յուրեան երաշխաւորու է: Երկուս
տնօրինութիւններն են Մասնատարութեան
հիմն և Մասնատարութիւնը ուրիշ բան
ըրած չէ, եթէ ոչ նոյն բարեբար արտօ
նութեանց գործարարութիւնը կամ վա
յելումը կանոնաւորել է:

Յուրի 21ին օրը Արքայական Ասորի
արքայն գուռարած Քաղաքական ժողովը
գուրկէ ու ներսն ծաղած անկարգու
թիւններու պատճառաւ ջրուելէն ի վեր
15 օր անցած է:

Երկուսն էր անուշուի որ Մասնա
նախարարութիւնը իրաւունքները եղած են
որոց վայ լուռ կենար պատասխանող
թիւն մըն և լրագրոյց համար:

Յիշեալ տխուր օրին հետեւեալ օրը
Արքայական Ասորիարքը Քաղաքական ժող
ովը դիւանիստաւորութիւնը յատուկ նամա
կաւ Ասորիարքայան հրահրելի իտոր
հրահրութիւն: Դիւանին անտնօրինելու
հոն ներկայ գտան Ս. Ասորիարքին քով
նախկին Ասորիարք Պօլս: Յակոբ և Պօլս
արքայականները, Թեքլիտաղի առաջնորդ
Պօլս, Թաղեոս արքայականագոր և Սոյ
աթուրն միարան Պօլս: Յակոբ արքայի
կոպոս: Երկուսն էր քաղաքական եկե
ղեցականներուն երկուքն այն է Արքայական
Ասորիարք հայրն և Պօլսը արքայանը
Ս. Երուսաղեմի պատմաբանը գուրկէ
ընտրելու որոշումը Արծաթե ժողովը

ընդունած ու ստորագրած էին. Հա-
կոք Թրքացիներ չէր ընդունել. Քննարկու
արձանագրութեամբ խոստովանելու, ետ-
քը չընդունելու ստորագրութեան անձեր
էր. Ստեփաննիստի Երևանի ստորագրած
Պատրիարքին և Պետրոս արքային հա-
ձակա գտնուելով հակառակ կողմնէն ի-
րեն ներկայացուած Մահաբէկին ստորագ-
րութեան չէր գրել:

Եւ Տիգրան Սրբազանները ծառայած
Երկրորդական թիւերը վայրագութեամբ ինչին
յայտնելով, խորհրդով թեամբ վերջնա-
րէն համար, միջոց մը գտնելու վտանգին
յայտնելին գիտնին:

Պետրոս արքային քաղաքակրթութեամբ
յայտնելով իրենց թէ ազգին մէջ ծառայած
Երկրորդական թիւերը իրենց անհամաձայ-
նութեան պատճառով էր. «Թէ որ բաւ-
գուր ձեր մէջ որ և ինչ կերպով մտաբա-
նած ըլլալիք ոչ ստորագրութեան կը ծա-
ղեր ազգին մէջ և ոչ առջև օրուան ան-
կարող թիւերը կրկին պատահիլ»:

Յակոբ արքայանքը գիտնին այս գի-
տողութեանը իրաւունք ստորով բաւ թէ
երկրպետութեան առաջին անգամը
միջոցը ա կը կարծէ ինքը թէ ըստ գ-
րուած ազգը Ս. Երուսաղէմի միտաբա-
նութեան համար Անտոնազիք մը շինած
ու Տիգրանուր ժողովով հաստատած է,
պէտք է որ այն Անտոնազիքը միտաբա-
նութեան անկողինը ընդունել տայ, և Պա-
նոնազիքին համաձայն միտաբանութեան մէջէն
պատրիարք մը ընտրէ:

Պետրոս պատասխանելով թէ Երզնի
առջև որոշումն ալ միտաբանութեան մէ-
ջէն ընտրել էր. թէ որ այս որոշման ի-
գործ գրուելուն արդէր երող մը կայնէ՛
նոյն խի միտաբանութեան է. Միտաբանու-
թիւնը իր մէջ արժանաւոր մէկը չունե-
նալէն զան Վրացի ստորեկութեանը ան-
հրապարակ գտնուելով և Անտոնազիքը
չընդունելով անկողինը ըստ Սուրբ սեղ-
եաց և վանքին բարեկարգութեանն ու
պայծառութեանը հակեալ պաշտօնը ի-
րենց յանձնուելը:

Ըստ պատասխանն առաւ Յակոբ
սրբազանը թէ միտաբանութեան անհամաձայ-
նութիւնը իրենցմէ չէ, այլ հոսիէ թե-
լանութիւնն եղեր է իրենց. Սրբազան
Պատրիարքը հաստատեց այս խօսքը՝ վը-
կայութեան տարով թէ իր առջևն ալ յայտ-
նապէս բողոքներ եղեր են թէ «Մենք զը-
րեցիկը միտաբանութեանն որ Անտոնազիքը
չընդունին»:

Ըստ կեանքի վրայ գիտնին ալ իր կար-
ծիքը յայտնելով վերջապէս ըստ Սրբա-
զաններուն թէ իրենք Վտրիարքութեան
կողմէն խաղաղարարի պաշտօնն ունենալով
Վրացի մէջ, կրնան Տիգրանուր ժողովին
առջև որոշումը ի գործ դնելը Ժողովին
առաջարկել իրենց երաշխաւորութեամբ
ըլ:

Սրբազաններն այս կարծիքին համա-
միտ ելնելուն և աւելցուցին ալ թէ ըստ
որում Մահաբէկ վարչապետը ահաւոր եր-
գուցանելով ըրած է հրապարակաւ պատրիար-
քութեան պաշտօնը չընդունելու, և հի-
մա զանի պատրիարքը ընտրելը երկմա-
զանց ընել է, և ըստ որում Տիգրանու-
կերացի Յակոբ վարչապետն ալ սրբազան
Պատրիարքին անհամաձայնութիւն ըրեր
է առանց իր հրամանին ելնել երթալու
վը, ուստի այս երկու վարչապետն անու-
նը չէր կրնար թուել գրուիլ:

Ըստ վրայ գիտնին ըստ թէ «Ե-
անի առաջարկութեան մը թէ որ սոտ-
րագրէք և Տիգրանուր ժողովին ներկայ-
ցնէք, ըստ որում այս առաջարկութիւ-
նը Տիգրանուր ժողովին առջև որոշման
գործադրութեանն է, Պատրիարքը միտ-
բանութեանն ըլլայ ըստնելուն դէմ չը-
րար. վանքը բարեկարգելու գիտաւորու-
թեամբ զուրկէն ըլլայ ըստնելուն ալ
հակառակ չըլլար. միտաբանայն ալ վար-
չութեան պատրիարքը պահուած կը-
լայ. Գուր Վրացի մէջ իրեն հասարա-

կաց հայր և իրեն խաղաղարար բանակի
առաջարկութեան մը ընտրելու իրաւունքն ու-
նիլ. մենք ալ կրցածուք չափ համադրու-
կը ձեռնարկել, և կը յաւանք որ ամենն ալ
կրնայ ընտրել. Եւրեմն պէտք է որ այս ո-
րոշումն զրի անկողն ստորագրէք և
Տիգրանուր ժողովին ներկայացնէք»:

Սրբազաններն համաձայնութեան տարով,
վերջինիս առաջարկութիւնը զրի առ-
նակցու, և երբոր ստորագրելու վրայ
էին, խել մը մարդիկ յանկարծ ներառեց-
ուեցան. Սրբազանները թուրք մէկ զի
զրին. Տիգրան ժամանակ չունենալով եր-
կար ստորագրել, գրուցեց սրբազան Պա-
տրիարքին թէ արդէն ինքը իր կարծիքը
յայտնած է. իրենք ինչպէս կուրեն անանկ
ընեն, և դուքս ելաւ դեպք:

Երբու օր ետքը Սրբազան Պատրի-
արքը նորէն գիտնին Պատրիարքարան հը-
րուելով, ըստ թէ եղբիսկոյնաց և
գիտնին մէջ խորհրդակցութեամբ որոշ-
ուած առաջարկութիւնը ընդ համուր ժո-
ղովին ներկայացնելէ առաջ պատշաճ կը
գտաի խառն ժողով գումարել և անոր
հետ ալ խորհրդակցիլ. Գիտնին պա-
տասխանեց թէ խառն ժողովը չէր կրնար
որոշում ընել այս խնդրին վրայ, ըստ ո-
րում գործը անոր ձեռնհասութեան
սահմանէն ելած և Տիգրանուր ժողովոյ
ձեռնհասութեան ներքին ինքած էր. Ուս-
տի երկրպետութեանը ընդ առաջարկութիւ-
նն ալ ուղղակի ընդ համուր ժողովին առ-
ջև գրուել հարկ էր:

Ըստ անկողինը սրբազան Պատրի-
արքը չգիտնելով ինչ նկատեալ խառն
ժողով հրաւիրել էր:

Պրոնախան ժողովին անպատեղ մեծա-
զոյն մարդ գիտնին տեսութեանը համա-
ձայն նկատելով գործը, ապօրինա որու-
թեան գումարներ և հրաւիրուած խառն
ժողովն չէին գտնու. Գործը ըրին Քա-
ղաքական ժողովին անգամներն ալ:

Ըստնի տեսնելով որ սրբազան Պա-
տրիարքը Մահաբէկութեան հակառակ
ազդեցութեանց անաւոր միտում մը կը
ցուցնէ, թերեւս առանց գրաւու, միւս
կողմնէ վերջինիս հինգ երկրպետաց
և գիտնին մէջ եղած խաղաղարարական
խորհուրդին ալ արդիւնքը չտեսնելով,
նախկին մը գրեցին Վրացի սրբազանութեան
և ինչպէս թէ Երուսաղէմի խնդրին
որ և է կերպով որոշումը Տիգրանուր ժո-
ղովը ձեռք միայն կրնայ ըլլու. թէ ուրիշ
որ և է ժողով կամ միջոց որոշում չէն
կրնար ընել այս խնդրին վրայ և թէ խըն-
դիր լուծելու համար հարկ է Տիգրա-
նուր ժողովը գումարել, և գործին խա-
ղաղական միտումն մը տալու միջոցները ա-
նոր խոհեմութեանն ու խաղաղարարու-
թեանը առաջարկել. Վերջապէս առա-
ջարկէին իրեն որ թէ համաձայնութեան կու-
տայ Տիգրանուր ժողովը գումարելու,
բարեհաճի ինչպէս աղաւ իրենց, որպէս զի
Իւր հետք մէկտեղելով, կանխաւոր Տիգ-
րանուր ժողովը գումարելու համար պէտք
եղած խոհեմութեան միջոցները խորհր-
դակցութեամբ անո ինն:

Սրբազան Պատրիարքը պատասխան
չտուաւ. Բարեբախտ ժողովոյ այս նա-
մակին, որ շարժել իրիկուն հասած էր
ձեռքը:

Վրացի ժողովի օրը, Իւսիկուար 20-
30 աշխարհական և քանի մըն ալ եկեղե-
ցական անձնիք անանուն ժողով մը եղաւ,
որուն ներկայ գտնուեցաւ նաև սրբազան
Պատրիարքը: Յիշեալ ժողովը վճար է
որ սրբազան Պատրիարքը շուտով եկե-
ղեցարանաց համագումար ժողով մը գու-
մարէ և Երուսաղէմի խնդրին անոնց ո-
րոշել տայ:

Սրբազան Պատրիարքը հայրն ալ նոյն
վճարին համեմատ երեկոան օրը եկեղե-
ցականաց ընդհանուր ժողովը գումարեց,
մարտաբարարի բոլոր եկեղեցեաց քա-
րոզնէները, աւագերէցները, արժուտակող
ները և սրբազան ընդհանուր Պա-
տրիարքը:

Վստակ գրուած է Պատրիարքարանին
զրկուած հրաւիրական նամակներուն մէջ,
որոնցմէ հրաւիրական նամակներուն մէջ,

խորհրդարան հրաւիրելով:
Ըստ հրաւիր ընտրութեան մէկ
քանի թարգման եկեղեցականներն ըն-
դունելով Պատրիարքարան գտնել են:
Իսկ Պէտրոս, Երուսաղէմ, Պարտու-
և ուրիշ մէկ քանի տեղերու եկեղեցա-
կանն որ չեն գտնել Մահաբէկութեան
հակառակ համարելով:

Ըստնի ժողով մը թեպէտ օրինաւոր
չէր կրնար համարուիլ, բայց կերելի
թէ երկու շաբթի օրուան Իւսիկուարու-
անանուն ժողովն վճարն անպատեղա-
նի գործ գրուիլ հարկ ըլլալով, առեան
բացուելու հետեւեալ որոշումները եղեր է:

Ե. Երուսաղէմի խնդրները թուեով
չեն կրնար որոշուիլ. Երուսաղէմի խըն-
դրն ալ կէս կրծմական ըլլալուն՝ թուեով
չկրնար որոշուիլ:
Բ. Երուսաղէմաց Պատրիարքը միա-
բաններն պէտք է ըլլայ:

Գ. Երուսաղէմաց Պատրիարքը վար-
չականներէ կրնայ ընտրուիլ:

Դ. Մահաբէկ և Յակոբ վարչապետ-
ները ընտրելուց կարգէն դուրս ձգելու
բանաւոր պատճառ մը չկայ. Սեղե ա-
մաստուրը Երուսաղէմեան վրայ երդում
ըրեր է պատրիարքութեան չընդունելու.
բայց այս երդումը չունուիլ, որովհետեւ
կիրքով եղած է: Յակոբ վարչապետն
ալ Պատրիարքին անհամաձայնութիւն ը-
րեր է ընդգէմ եկեղեցական հրահան-
գաց. առ ալ անքաղաքակրթութեան յա-
ռաջ եկած բան մը ըլլալով յանցանք չի
սեպուիլ. Առաջ երկուքն ալ Պատրի-
արք կրնան ըլլալ:

Ե. Երբ Երուսաղէմ ընկել զեկեղե-
ցական շուրհ, ոչ եկեղեցական ըլլայ և
ոչ աշխարհական:

Ըստնի երկը լուծուու յայտնով
երեկոան օրը գումարուած եկեղեցական
ներուն ըրած որոշումները, զոր մէկ մա-
սը ստորագրել են, սրբազան Պատրիարք
հայրն ալ մէկ տեղ:

Ըստ որոշումները ինչպէս յայտնի կրտես-
նուի ապէ առաջ եղած բոլոր օրինաւոր
որոշումներուն հակառակ են, այն որոշում
ներուն գործը սրբազան Պատրիարքը և
Պրոնախան ժողովոյ անհամաձայնութեան
ըրած են. Մահաբէկութեան ալ հա-
կառակ են. Տիգրանուր ժողովով հա-
ստատուած Երուսաղէմաց Անտոնազիքն ալ
հակառակ են. հինգ արքեպիսկոպոսաց ը-
րած որոշմանց ալ հակառակ են:

Սրբազան պատրիարքը հայրը Երու-
սաղէմի խնդիրը թուելի տակ գրեր երկը-
րոնական ժողովին մէջ և ինքն ալ թուե-
տուել էր. հիմա ալ որոշում կրնէ թէ
թուելի չկրնար գրուիլ:

Երուսաղէմաց Պատրիարքը գուրսեն
ընտրելու ստորագրութիւն և թուե տը-
ւել էր. հիմա ալ ստորագրութիւն կու-
տայ թէ դուրսէն չկրնար ըլլալ:

Մահաբէկ և Յակոբ վարչապետները
Պատրիարք չեն կրնար ըլլալ կամ երկու-
կոյնաց ժողովը, սրբազան Պատրիարքն
ալ մէկ տեղ, և հիմա անոր հակառակը
կը վճարուի, կիրքով եղած երդումը նե-
րկի և անհամաձայնութիւնը թեթե-
անքաղաքակրթութեան մը համարուելով.
հետեւաբար երկուսուց կամ անկիրթ
մէկը Ս. Յակոբ առաջինին յաճորդ կը-
նայ ընտրուիլ եղեր. Երկուքն ներքին մեղ-
ընելու, նոր և կարգէ դուրս վարչա-
պետութիւն մը կը թուի մեղ:

Ձեռք հասկնալով թէ կիրքով եղած
երդումը ինչպէս չունուիլ. եկեղեցա-
կան մը կիրք կրնայ քանեցնել. երբում
կրնայ ընել. ըրած երդումը եւ կրնայ
առնել. թէ որ կիրքով երդած երդումը
չունուիլ և կրնայ աւրուիլ, ուրեմն
հայհոյութիւնը մարտապայտութիւնը և
ուրիշ ծանր մեղքեր որ կիրքով կը գոր-
ծուին, չեն բաւուիլ. ուրեմն կիրքով ե-
ղած մեղքերը մեղք չեն սեպուիլ. ուրեմն
մեղք չկայ. Ըստնի վճար մը ոչ միայն

որն որ սահմանադրութեան 22 երրորդ յօդ-
ւածին հակառակ է:

քրիստոնէական բարոյականի հակառակ կը
թուի մեղ, այլ և խեղճու բանականու-
թեան ալ. Մտք համար աւելի կուրկը
հաւատալ թէ մեր առած վերջինիս
անեղեկութեանն օրը ըլլալու են, քան
թէ հաւատալ թէ երեկոան օրը գու-
մարուած եկեղեցականները ասանկ կարգէ
գուրս վճարներ տուած ըլլան, սրբազան
Պատրիարքն ալ ստորագրած ու վաւերա-
ցուցած ըլլայ նոյն վճարները, որոնք մեծ
պայծառութեանց պատճառ կրնան ը-
լլալ արդիս մէջ և գէշ հետեւանքն
ունենալ:

Ձեռք գրուելով թէ կրծուր իրենց շա-
հէն վեր սեպող հայրն ինչ մեկուն-
թիւն կուտան անոնց:

Ըստաւարտին մեր արդոյ թղթա-
կին հետեւեալը կը գրէ յուլիս 11 թը-
ւով:

«Առաջին թեամբ պատի կը ծանու-
ցաներ, որ անոնց ցին քաղաքիս մէջ
կատարուեցաւ դաւառական վարչութեան
ընդհանուր ժողովոյ երեսօխոսանաց թուե-
արկութիւնը ընդ նախադասութեամբ ար-
ժանախոյլ Վեորդ վարչապետի, որնոր
ամենայն խաղաղութեամբ կատարեցաւ,
և որուն արդիւնք նեն հետեւանքնը»:

Քուե

Ս. Գարութիւն աղա Տէ յիւրենձեան	345
Ս. Բարսեղ աղա Գեղեքձեան	310
Ըստաւարտուր աղա Մարտիան	299
Ս. Միսա աղա Երզնէթեան	294
Համարձուած աղա Մելքոնեան	287
Պորոս աղա Արմաձեան	284
Յոհաննէս աղա Կերկարարեան	281
Ս. Մահաբէկ աղա Ս. Ստեփաննեան	260
Տիրացու Յոհաննէս Գեղեքձեան	242
Ս. Կարապետ աղա Տէ Վեձեան	234
Ս. Գարութիւն աղա Հանրեան	258
Պետրոս աղա Վերջեան	227
Տիրացու Սարգիս Կեմէթեան	227
Ս. Սարգիս աղա Գալիկեան	222
Գարութիւն աղա Թովմայեան	222
Գարութիւն աղա Արիւրեան	213
Յոհաննէս աղա Երզնէթեան	196
Ս. Մահաբէկ աղա Գուրիկեան	188
Ս. Գրիգոր աղա Պարտիկեան	185
Սարգիս աղա Ս. արքայեան	152

Երէկ տեսարակ մը տեսանք հրատարակ-
ուած մայրաքաղաքի մէջ ՍԱՌԵՑ ԵՐԻՅԱՆ-
ՂԵՄԻՍ ԵՐԻՅԱՆ ՈՒ ՄԵԾՄԱՆԱ ՄԱԿԱՂԻՎ:
Յիշեալ տեսարակը որ հմուտ եւ խա-
հական գրչի մը գործ էր, բարեկարգ ազգայնաց
ուշադրութեամբ արժանի կը համարենք:
Ար գտնուի Մեքանքնայ գրաւաճառաց
ըով:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վերջեալ ուրբաթ իրիկուն Տափեր
խանի Օստապաշին Վրիշոյ անունը իւ-
լեմի խանին օտապ աշին հրաւիրածօրը
Իւլեմի խան գայած ու նաւած ժամա-
նակը 20-25 մարտի բեռնակիր, որոնք ազ-
գային վարչութեան որոշմանը հակառակ
կող ազգապիտան թիւադրութեամբ պատ-
րիարքարան դաշող և արմուկ հանդիս-
քէն են կրուել, յանկարծ խանէն ներս
կը մտնեն, խեղճ Պ. Գրիգորին վրայ
իյնալով անխնայ կը ծեծեն, և թեւն ու-
զուիլով վրայա որեւէ ետեւ կը ձգեն կեր-
թան. Սոսախայ տեսութեան զննուոր-
ներն արժուիլը ընտել կը համին և բեռ-
նակիրներն երկուքը կը բռնեն տեսու-
թեան դուռը կը ամին:

Արտուի թէ այս պատրիարք գործին
պատճառը ինչեպ Օստապաշին Պ. Գրիգոր
րին ազգային կարծիքներն են, որ կրծքը
իրենց շահէն վեր սեպող խաղաղասէրնե-
րուն կարծեալը չեն համաձայնիլ եղեր:
— Գաղղիական Բուէն լուրերը նոր
հետաւած երեք օրական հեռագրի մը
խօսք կրնէ որով հեռագրական հարցը
գաղղիութիւնը փոխանակ նշաններով կա-
տարուելու պարզապէս դրով կը կատար-
ուի: Օրինակի համար հեռագրով լուր
հարցուիլ ուզողը փոխանակ քանի մը
խօսքեր հեռագրատան գործակալին հա-

Յանուն ամենպատեւ Երրորդութեան
եւ իր Արքազան կարգին ևւ այն:

